

Nr 159.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till djupborrning efter salt och olja m. m. vid Höllviken i Skåne; given Stockholms slott den 13 mars 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Herman Eriksson.

Utdrag ur protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson:

I syfte att utröna huruvida utsikter funnes att genom djupundersökningar i sydvästra Skånes kritområde påträffa salter, olja eller gas anvisade riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag, för geologisk-geofysisk undersökning av sagda område för budgetåren 1938/39—1940/41 reservationsanslag å 100,000 kronor, 380,000 kronor respektive 45,000 kronor, tillhopa 525,000 kronor.

Sedan denna undersökning slutförts, hemställde Sveriges geologiska undersökning i skrivelse den 24 januari 1941 om anvisande av ett anslag å 410,000 kronor för utförande av en djupborrning efter salt och olja vid Höllviken i Skåne, där de möjligen salt- och oljeförande lagren under kritformationen borde kunna nås medelst ett borrhål av 1,100—1,200 meters djup. Med anledning härav föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 52 1941 års riksdag att för ändamålet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 410,000 kronor. Förslaget bifölls av riksdagen (r. skr. nr 136).

I skrivelse den 27 februari 1942 har *Sveriges geologiska undersökning* hemställt om anvisande av ett reservationsanslag av 771,100 kronor för fortsättande av djupborrningen efter salt och olja vid Höllviken. Ämbetsverket anför till stöd för framställningen:

Svenska Diamantbergborrnings Aktiebolaget, som genom avtal med ämbetsverket åtagit sig borrningsens tekniska utförande, började arbetet på platsen den 23 april 1941. Borrningen avbröts den 4 december 1941, då densamma uppnått ett djup av 1,110 meter och den använda borrarutrustningen icke tillät vidare fortsättning. Från 4.5 meters djup, där den lösa jordbetäckningen genomborrats, till botten gick borrhålet helt och hållet genom lager tillhörande kritformationens yngre delar. De förväntningar på inom det nu uppnådda borrhål djupet påträffa närmast äldre led i berggrunden, wealdensanden, som ämbetsverket ansett sig ha anledning att hysa, hava sålunda icke gått i uppfyllelse. Orsaken härtill är den, att de yngre kritsedimenten här äga en vida större mäktighet, än vad man kunde förutse på grundvalen av det kunskapsmaterial från omgivande trakter, som stod ämbetsverket till buds vid arbetets planläggning. Den utpräglade gränsyta, som enligt de seismiska undersökningarna skulle vid Höllviken föreligga på cirka 590 meters djup, markerar sålunda icke, såsom ämbetsverket beräknat i sin framställning av den 24 januari 1941, gränsen mot wealdenlagren, utan faller inom den yngre kritan.

Såsom ämbetsverket tidigare framhållit, är det i wealdenlagren, och närmast i deras undre, sandiga delar, som möjligheten att finna olja är störst. Den hittills utförda borrnigen har sålunda icke kunnat lämna något svar på frågan, huruvida olja kan finnas att påräkna inom området eller icke. Utsikten att finna olja eller salt ter sig nu varken större eller mindre än före borrnigen. Med avseende åter på valet av plats för borrnigen så har ämbetsverket tidigare betonat, att Höllviken är det ställe inom svenskt område, där utsikterna att finna salt äro störst, samt att det är ett av de lämpligaste områdena för eftersökande av olja — låt vara att ett eventuellt negativt resultat i sistnämnda avseende icke skulle kunna motivera, att jämväl Anderslövs- och Vellingeområdena bestämt utdömdes ur synpunkten av möjlig oljeförning. Det nu erhållna borrningsresultatet ger ingen som helst anledning att betvivla riktigheten av dessa synpunkter, som varit bestämmande för ämbetsverkets ställningstagande till frågan om plats för detta borrhål. Den paleontologiska bearbetningen av borrhållarna har givit vid handen, att borrnigen nått så långt ned i den yngre kritan, att dennas botten rimligen kan förmodas bliva uppnådd inom högst 1,650 meters borrhål djup, sålunda 540 meter under det hittills nådda djupet. Härtill är vidare att lägga en sannolik mäktighet av 150 à 200 meter av wealdenlera, innan man når sanden. För att ernå svar på frågan, huruvida wealdenlagren här äro oljeförande, måste hålet sålunda

fortsättas till cirka 2,000 meters totaldjup. Ur synpunkten av frågan, huruvida en s. k. saltom eller salthorst förefinnes under uppvälningen, kan det visa sig önskvärt att gå ännu något längre.

Med avseende på de tekniska möjligheterna för borrhningens vidareförande till önskvärt djup är situationen följande. Svenska Diamantbergborrnings Aktiebolaget har meddelat ämbetsverket, att det är sysselsatt med att färdigställa en ny borrhmaskin, med vilken man, så fram ej oberäkneliga ogynnsamma omständigheter tillstöta, kan påräkna att uppnå 2,000 meters borrhdjup. Möjligen kan detta djup t. o. m. något överskridas. Borrhmaskinen beräknas vara färdig och godkänd till den 1 augusti 1942. Borrhålets fortsättande till 2,000 meters djup beräknas taga en tid av 6 à 8 månader.

Såsom ämbetsverket framhållit, har den uppfattning om de geologiska förhållandena inom sydvästra Skånes kriterområde, som varit bestämmande för dess tidigare framställning om medel till utförande av ett djupborrhål vid Höllviken, icke i sina avgörande drag rubbats genom vad hittills framkommit genom borrhningen. Ämbetsverket hyser därför den uppfattningen, att ett fullföljande av den påbörjade borrhningen till största tekniskt möjliga djup bör kunna giva dels definitivt svar på frågan, huruvida någon saltfyndighet kan påräknas inom Skånes berggrund, dels också upplysningar utav avgörande betydelse för frågan om eventuell oljetillgång inom samma område. Ämbetsverket finner sig under dessa omständigheter böra återupptaga ärendet och hemställa om medel för borrhningsarbetets fortsättande till största tekniskt möjliga djup.

I fråga om kostnaderna för en fortsatt borrhning till 2,000—2,200 meters djup har ämbetsverket anförde:

Av de tidigare för ändamålet beviljade medlen, 410,000 kronor, återstå 104,800 kronor, tack vare att arbetet kunnat bedrivas med mindre än den beräknade kostnaden, vilket i sin tur väsentligen beror på bergarternas gynnsamma karaktär samt på tekniska framsteg under borrhningsarbetet. Av denna summa beräknas 10,400 kronor åtgå för bearbetning, hyra för nödiga lokaler m. m. intill den beräknade tidpunkten för borrhningens eventuella återupptagande den 1 augusti 1942. Sålunda skulle för vidare arbeten efter nämnda tidpunkt återstå 94,400 kronor.

Kostnaderna för den vidare borrhningen beräknas som följer:

	Kronor
Svenska Diamantbergborrnings Aktiebolaget beräknar att utföra borrhningen till ett djup av 2,000 meter för en kostnad av	427,500
varjämte bolaget för beklädnadsrör, inmonteringsarbeten, provtagningsarbeten, frakt och resekostnader beräknar	97,500
För borrhningens fortsättande till 2,200 meter krävas enligt bolagets beräkning ytterligare	175,000
Till dessa kostnader komma ytterligare följande:	
Kostnader för hantlangare (10 personer pr dag), elektrisk kraft, cement, lera, spolvatten, smörjoljor, försäkring av materiel samt borrhpersonalens bostäder, allt beräknat med ledning av kostnaderna vid den avslutade borrhningen	48,100
Kostnader för geologisk övervakning av borrhningen, undersökning av borrhkärnor på platsen samt laboratorium, vilka kostnader beräknas till samma belopp som vid föregående borrhning	32,000
Till geokemiska undersökningar	20,000
Kontor och administration samt bostäder för tjänstemän vid Höllviken	10,000

	Kronor
Rese- och traktamentskostnader	8,000
Liksom vid kostnadsberäkningen för den föregående borrhningen har det ansetts nödigt att för mötande av kostnader, som kunna uppstå på grund av förlängd borrhning eller stegrade materialpriser medräkna en förhöjning av 20 procent på vissa poster, i detta fall summa 237,100 kronor, eller	47,400
	Summa kronor 865,500
Från denna summa avgår nämnda behållning	94,400
	Erforderlig summa kronor 771,100.

Kommerskollegium har i utlåtande den 7 mars 1942 anført, bland annat:

Kommerskollegium har tidigare tillstyrkt anslag till såväl den geologisk-geofysiska undersökningen som till djupborrningen vid Höllviken. Att ytterligare så betydande anslag blivit erforderliga för vinnande av den med djupborrningen åsyftade kännedomen om, huruvida Skånes berggrund hyser exploaterbara fyndigheter av salt och olja, måste betraktas som en besvikelse. Emellertid synes det kollegium ofrånkomligt, att, om denna kännedom skall vinnas, medel till fortsatt borrhning beviljas. Man kan dock ej bortse från det förhållandet, att resultatet av borrhningen lika väl kan bli positivt som negativt. Skulle olja genom borrhningen påträffas, vore detta särskilt under nu rådande knapphet på flytande bränslen av den största betydelse, men även efter avslutandet av det pågående kriget, skulle en inhemsk produktion av olja vara av stort värde. Om åter endast en saltfyndighet skulle blottas genom borrhningen, kan frågan om dess ekonomiska tillgodogörande, på grund av det stora djup på vilket den anträffas, bli tämligen problematisk, om ej fyndigheten kan exploateras genom salternas upplösning i vatten och saltlösningens uppumpning till dagen. Slutligen återstår den möjligheten, att ingen fyndighet påträffas, i vilket fall borrhningen skulle få uteslutande vetenskapligt intresse.

Trots de synnerligen ovissa utsikterna för ett positivt resultat anser sig *kommerskollegium* böra tillstyrka det begärda anslaget på 771,100 kronor.

*Departements-
chefen.*

Redan i den skrivelse, som låg till grund för statsmakternas beslut år 1941 om anvisande av förenämnda anslag å 410,000 kronor för djupborrning vid Höllviken i Skåne, uttalade Sveriges geologiska undersökning, att det ej vore säkert, att de möjligen salt- och oljeförande lagren under kritformationen kunde nås med ett 1,000 eller 1,200 meter djupt borrhål. Av ämbetsverkets nu föreliggande framställning framgår, att mäktigheten av den kritformation, som måste genomborras, är väsentligt större än beräknat. Om undersökningen skall fullföljas, anses det nu erforderligt, att borrhningen, som hittills uppnått ett djup av 1,110 meter, fortsattes till ett djup av 2,000 meter eller något mera. Kostnaderna för en fortsatt djupborrning intill 2,200 meters djup beräknas av ämbetsverket till 865,500 kronor. Med hänsyn till en å det förut anvisade anslaget beräknelig besparing å 94,400 kronor har emellertid behovet av ytterligare anslagsmedel kunnat begränsas till 771,100 kronor.

Helt naturligt kan en viss tveksamhet göra sig gällande om ifrågavarande borrhning bör fullföljas eller icke. Hittills vunna resultat av borrhningen giva icke ledning för bedömande av de resultat, som fortsatta borrhningsarbeten kunna giva. Sveriges geologiska undersökning har dock uttalat, att den uppfattning om de geologiska förhållandena inom sydvästra Skånes kritområde, som varit bestämmande för ämbetsverkets tidigare framställning om medel till ifrågavarande ändamål, icke i sina avgörande drag rubbats genom vad hittills framkommit vid borrhningen. Med hänsyn härtill och då ett positivt resultat, särskilt beträffande oljefyndigheter, skulle kunna bliva av stor betydelse för vår försörjning, anser jag mig böra förorda, att den nu långt drivna djupborrhningen fullföljes. Jag anser mig därför i likhet med kommerskollegium böra tillstyrka bifall till Sveriges geologiska undersöknings förevarande framställning. Det för ändamålet erforderliga anslaget, som synes kunna avrundas till 770,000 kronor, torde böra anvisas under tionde huvudtiteln på riksstaten för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Djupborrhning efter salt och olja m. m. vid Höllviken i Skåne* för budgetåret 1942/43 under tionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 770,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.